

СТАНОВЛЕННЯ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНО КОМПЕТЕНТНОГО ЧИТАЧА У ДОСЛІДЖЕННЯХ УКРАЇНСЬКИХ УЧЕНИХ

Галина Подановська

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Туган-Барановського, 7, Львів, Україна, UA-79005
halyna.podanovska@lnu.edu.ua*

Окреслено передумови виникнення методики навчання читання та формування мовленнєвих умінь і навичок; розкрито внесок українських науковців, педагогів, письменників і громадських діячів у розвиток методики читання. Особливу увагу відведено важливості історико-методичних досліджень для оновлення сучасної літературної освіти в школі.

Формування методики навчання читання в початкових класах почалося з появою перших підручників для читання в середині XIX ст. і тривало до початку XX ст. Підручники того періоду не лише сприяли розвитку мовленнєвих умінь учнів, а й формували їхній інтерес до самостійного читання, виховували любов до літератури. Відтоді методика читання еволюціонує як окрема галузь педагогічної науки, що постійно вдосконалюється відповідно до потреб суспільства.

Окремо виділено період XX ст., коли уроки позакласного читання стали основною формою керівництва самостійним читанням дітей. У цей період розробляли нові підходи до формування читацьких інтересів, акцентували увагу на необхідності підвищення мотивації до читання через залучення дітей до літературних творів, які були їм близькі за віковими особливостями та інтересами.

Зусиллями багатьох поколінь учених і педагогів до середини XX ст. було сформовано основні підходи до виховання школярів-читачів. Вони передбачали, що читання та аналіз високохудожніх творів, які відображають актуальні проблеми сучасності та виражають світоглядну позицію автора, є важливим елементом духовного розвитку учнів. Самостійне читання дітей молодшого шкільного віку потребує керівництва дорослих, оскільки стихійне читання може негативно впливати на дитину.

Ключові слова: методика читання, українська школа, комунікативно компетентний читач, художня література, читацькі інтереси, учені, педагоги, письменники, громадські діячі.

Постановка проблеми. Формування комунікативно компетентного читача в сучасній початковій школі є надзвичайно важливим завданням, що потребує системного підходу та впровадження ефективних методик. Це

завдання є в центрі уваги як вітчизняних, так і зарубіжних учених, які досліджують різноманітні аспекти цього процесу. В Законі України “Про освіту” [3] та новому Державному стандарті початкової освіти [2] акцентовано увагу на необхідності розвитку ключових компетентностей, серед яких особливе місце займає комунікативна компетентність.

Сучасні дослідження [1; 5; 10] підтверджують, що формування навичок читання, аналізу та інтерпретації текстів є важливим для розвитку критичного мислення та ефективної комунікації учнів. Це, своєю чергою, забезпечує їхню успішну соціалізацію та адаптацію в умовах постійних змін.

Критичний аналіз історичного досвіду становлення методики формування комунікативно компетентного читача є важливим елементом стратегії сучасної шкільної літературної освіти та необхідною умовою наукового пізнання. Він слугує основою для розробки науково-методичних концепцій, сприяє позитивному впливу методичної спадщини на освітній процес і дає можливість виявити основні тенденції розвитку методики викладання української літератури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових праць з питань розвитку теорії та практики викладання літератури в загальноосвітніх школах України засвідчив, що цю проблематику розглянуто у працях відомих учених Н. Волошиної, А. Лісовського, О. Мазуркевича, Є. Пасічника, Т. Сокур-Фарини, С. Чавдарова та ін. Генезис науково-методичної спадщини корифеїв національної методики літератури розглянуто в дослідженнях науковців М. Антошак, Н. Голуб, Л. Драчук, В. Сиротенко, В. Стеценка, О. Міхна, Н. Логвіненко, Т. Кучер, Т. Яценко та ін. Під час аналізу спеціальної наукової літератури було з’ясовано, що проблеми становлення й розвитку методики формування комунікативно компетентного читача є менш вивченими, що й зумовило вибір теми нашого дослідження.

Формулювання цілей статті. Проаналізувати науково-методичну спадщину розробників методики формування комунікативно компетентного читача як арсеналу цінних педагогічних ідей для сучасного освітнього процесу.

Виклад основного матеріалу. Проблеми виховання школярів-читачів, вироблення у них самостійних читацьких навичок з’явилися давно. Ретроспективний огляд літератури з теми дослідження [1; 6; 7; 8; 10] дав змогу зробити висновок, що до XIX ст. методика читання (класного і позакласного) як галузь педагогічної науки сформована ще не була.

Книжка й освіта на території сучасної України має довгу історію і давні традиції. Важливу роль у цьому відіграло прийняття християнства у Київській Русі.

Як свідчать джерела [6; 9; 10], в яких прямо або опосередковано відображено стан школи і процесу навчання читання ще з IX ст., кожна епоха

висувала до читача свої вимоги і створювала свій тип самостійної читацької діяльності, який давав змогу учневі користуватися умінням читати за власним бажанням. Християнство, прийняте князем Володимиром у 988 р., стало ідеологічною основою поширенню грамотності і читанню книжок.

Громадський стандарт читача того часу – читець, що збирає навколо себе слухачів і впливає на них через читання. Його самостійність виявлялася насамперед у тому, як він організовував подання матеріалу слухачам, наскільки чітко та емоційно читав уголос. Ось чому до кожного типу книжок, залежно від їх призначення та змісту, додавали спеціальні правила для читача [6, с. 35].

Тип читача-читця зберігався на Русі досить довго, майже до XVI–XVII ст. Докази і факти, що підтверджують цю думку, наведено у дослідженнях з історії дитячої літератури, історії давньоруської школи.

Важливою подією на етапі становлення методики читання в початкових класах стала поява в Україні першого друкованого букваря. Іван Федоров у “Азбуках” 1574 та 1578 рр. поєднав філологічні ідеї з елементами методики початкового навчання грамоти.

Заснування Запорізької Січі, виникнення братських шкіл у містах, діяльність Києво-Могилянської академії стимулювали поширення грамотності серед населення. Іноземні мандрівники неодноразово зазначали, що грамотність у XVII ст. була зовсім звичним явищем, причому грамоту освоювали не лише юнаки, а й дівчата [11, с. 76].

У другій половині XVIII ст. увага до питань організації читання учнів із тими ж освітніми та виховними цілями для станових навчальних закладів було явищем досить поширеним. Проте книжку, як і раніше, розглядають як додаткове джерело, супутнє основному навчанню; інтерес до самостійного читання стимулюється в учнів суспільною значущістю освіти; книжки для самостійного читання підбирає учням наставник; для організації самостійної читацької діяльності учням рекомендують лише окремі прийоми, що збільшують ефективність освітньо-виховного впливу книжки на читача.

Наприкінці XVIII ст. було сформульовано основні принципи літературної освіти школярів, у розробці яких головну роль відіграли І. Вишенський та Г. Сковорода. Ці принципи полягали у вихованні любові до книги та читання як важливих елементів навчально-виховної діяльності. Основним був ретельний відбір творів для читання, а також дотримання певного режиму під час роботи з книгою. Поєднання естетичної та пізнавальної функцій читання відіграло важливу роль, а керівна діяльність учителя була вирішальною у цьому процесі. Уміле використання виховного потенціалу літератури сприяло формуванню найкращих якостей особистості учнів та розвитку їхньої мовленнєвої культури [6, с. 40].

У XIX ст. поступово відбувалося становлення методики читання молодших школярів як окремої галузі педагогічної науки. Важливу роль у цьому процесі відіграло створення перших шкільних підручників для читання. Так, Пантелеймон Куліш, відомий український просвітитель, історик, педагог, фольклорист, у 1857 р. видав українську “Граматку”, в якій уперше спрощено правопис рідної мови і приведено до нормативного вигляду. “Граматка” мала широке визнання у народі й отримала назву “кулішівка”. Вона була і букварем, і читанкою, і підручником з арифметики. Це авторитетне видання стало прикладом для створення шкільних підручників у майбутньому [11, с. 77].

Значний внесок у розвиток методики читання вніс Т. Шевченко. Особливе місце посідає остання його книжка – “Буквар” для навчання дітей грамоти українською мовою в недільних школах, складена з найкращих зразків фольклору та частково з власних творів.

Буквар містив абетку друкованих і рукописних літер, традиційні тексти для читання по складах, поетові переспіви окремих Псалмів Давидових, п’ять щоденних молитов, цифри. Другу половину книжки займали 13 народних прислів’їв, а також думи про Олексія Поповича, Марусю Богуславку, на яких Т. Шевченко прагнув формувати юні душі майбутніх освічених людей. Буквар Т. Шевченка став помітним явищем у розвитку тогочасної методичної думки щодо читання як першооснови виховання школярів.

Розвиток методики читання на західних землях України також має свою історію. Видатним представником культурно-просвітницького руху на Закарпатті був О. Духнович, який видав перший буквар у Західній Україні – “Книжку читальну для початківців” (1847). Особливу увагу він приділяв ідеї народності у вихованні, сприяючи розвитку інтересу до знань та формуванню пізнавальної активності через книгу. У першому підручнику з педагогіки, виданому у Львові 1857 р., О. Духнович виділив самостійну роботу учнів з читання в окремий розділ [6, с. 42].

Методику читання у початкових класах як науку на той час ще не було розроблено. У школах панував метод схоластичного навчання, читання було механічне. Не було й сталих книжок для читання, навчання велося за різними книжками, часто малодоступними за змістом. Однак виникали передумови для її розвитку. Науково обґрунтована методика читання почала поступово формуватися у 50–60-х роках XIX ст. З’явилися шкільні читанки, що містили природничі статті, уривки з художніх творів, вірші. Робота над текстом вимагала від учителя пояснення змісту прочитаного, допомоги в засвоєнні його учнями. Так було закладено основи методу, який у 60–70-х роках XIX ст. отримав назву “пояснювальне читання” [10, с. 64].

Вагому роль у формуванні та розробці методики пояснювального читання відіграв К. Ушинський, чії ідеї залишаються актуальними й

сьогодні. Структура його читанок “Рідне слово” і “Дитячий світ” визначила вимоги до добору та розміщення матеріалу для дітей молодшого шкільного віку: тексти мають бути цікавими, доступними, поступово розвивати дітей, формувати їхні уявлення та почуття. Ці принципи й сьогодні використовують під час створення сучасних підручників для 2–4 класів із літературного читання. Крім того, К. Ушинський став першим, хто розробив методику опрацювання творів різних жанрів.

Аналіз науково-методичної, навчальної та художньої літератури кінця XIX–початку XX ст. показує, що питання виховного впливу літературного слова на школярів-читачів набули не лише педагогічного, а й соціального значення. Ці проблеми турбували не тільки вітчизняних науковців, методистів і педагогів, а й прогресивних письменників та громадських діячів. Уважаючи читання важливим інструментом для активізації пізнавальної діяльності учнів та джерелом їх духовного розвитку, такі діячі, як І. Франко, Леся Українка, Олена Пчілка, Б. Грінченко, І. Огієнко у своїх працях наголошували на необхідності покращення змісту підручників для читання. Вони критикували надмірну спрощеність методів викладання літератури в тогочасних школах, приділяли особливу увагу самостійному читанню учнів та акцентували увагу на важливості видання високохудожніх творів для дітей [4; 9].

У педагогічній спадщині І. Франка бачимо багато цінних методичних порад, що нині не втратили своєї актуальності. Письменник наполягав, щоб художній твір аналізували в єдності форми та змісту і після його уважного прочитання, літературні образи та явища розглядали у зв’язку з життям, із конкретними історичними обставинами, розвивалося самостійне мислення учнів, реалізувалися виховні завдання на уроках. Належну увагу приділяв і позакласному читанню [4].

Леся Українка приділяла велику увагу дитячому самостійному читанню, наполегливо підтримуючи друк у журналі “Дзвіночок” найкращих творів для дітей. Її любов до літератури та художнього слова зародилася в родині, де книжка мала особливе значення. Мати письменниці Олена Пчілка була першою учителькою для неї та інших дітей. Найважливішою метою освіти вона вважала пробудження і “живлення” творчого мислення вихованців. Надійною підмогою мала бути гарна, мудра книжка, написана рідною мовою. Дбаючи про духовний світ не лише власних дітей, а й кожної української дитини, письменниця видає журнал “Молода Україна”, що був одним із перших українських дитячих часописів [10, с. 65].

Окремо варто відмітити значну роль Б. Грінченка у створенні підручників з читання на національній основі. Вивчивши самостійно українську мову (батьки не спілкувалися українською), майбутній письменник чітко усвідомлював, що тільки навчання дітей рідною мовою

може забезпечити їм належний розвиток. І всі свої зусилля, як наукові, письменницькі та, насамперед, учительські, спрямовував на реалізацію цієї ідеї.

За час роботи в Чернігові Б. Грінченко організував книжкове видавництво і за короткий час видав близько 200 тис. примірників. У 1907 р. вийшла його “Українська граматка до науки читання й писання”, що стала значним здобутком в українському шкільництві [11, с. 76].

Огієнко І., визначний культурний та науковий діяч і організатор національної освіти в Україні, завжди приділяв велику увагу питанням виховання школярів-читачів, розвитку у них інтересу до книги та формуванню навичок самостійного читання. Одними з його перших методичних праць були так звані “Огієнкові зошити”, що безпосередньо стосувалися дитячого читання. Ці видання є надзвичайно цікавими, оскільки в них містяться “правила виразного читання”, рекомендації щодо самостійної роботи з книгою, аналізу художніх творів тощо. За своєю формою це були перші в Україні зошити з друкованою основою [9].

Отже, становлення методики читання розпочалося із середини ХІХ ст., а до початку ХХ зусиллями вчених, педагогів, письменників і громадських діячів було розроблено основні теоретичні засади духовного розвитку школярів засобами українськомовних художніх творів. З того часу методична спадщина творчо розвивалася.

У 50–60-х роках ХХ ст., після певного спаду інтересу до питань дитячого читання, викликаних об’єктивними чинниками (війна та післявоєнна руйнація), відбувається подальший розвиток методичних підходів, спрямованих на визначення шляхів підвищення освітньо-виховної цінності класного та позакласного читання [14, с. 67].

Особливе місце в плеяді вчених, що досліджували і пропагували мовленнєвий розвиток молодших школярів, належить ученому-педагогові В. Сухомлинському, який написав для дітей 1 500 оповідань і казок [13].

Погляди В. Сухомлинського на формування комунікативної (мовленнєвої) компетентності учнів сформувалися на кращих традиціях класичної педагогіки, гуманізму й народності. Він навчав учнів монологічного мовлення, формував уміння будувати словосполучення, речення, творити розповіді за малюнком, на основі спостережень.

У пошуках шляхів підвищення виховної функції навчання читання методична наука уточнила завдання уроків класного читання у 1–3-х класах, удосконалила зміст читання, окреслила шляхи вдосконалення уроку читання, зважаючи на особливості сприйняття дітьми прочитаного твору, показала, що на початковому етапі навчання важливо приділяти велику увагу розвитку в дітей читацької самостійності та мовленнєвої активності.

Такий зміст класного читання сприяв підвищенню теоретичного рівня методичної майстерності вчителів початкових класів і розвитку їх творчості. Комплексний підхід учителів до виконання освітньо-виховних завдань уроків літературного читання виявив більші можливості для виховної роботи [12, с. 124].

Методику позакласного читання (робота з дитячою книжкою) учнів початкової школи тривалий час розглядали лише як складову частину позаурочної виховної роботи. Лише з 70-х років XX ст. вона стала предметом окремих наукових досліджень. Методичні рекомендації та тематику занять із позакласного читання розроблено у відділі початкового навчання НДІ педагогіки УРСР за участю вітчизняних науковців Н. Скрипченко та М. Вашуленка. Отже, із 1972 р. урок позакласного читання в українській школі став основною формою керування самостійним дитячим читанням [11, с. 79].

В останні десятиріччя XX ст. проблему формування школярів-читачів окремо розглянуто у наукових працях вітчизняних учених Н. Скрипченко, О. Савченко, М. Наумчук, Г. Ткачук, В. Мартиненко, В. Науменко та ін. У публікаціях Н. Скрипченко окреслено шляхи вдосконалення уроків літературного та позакласного читання, подано методичні рекомендації щодо проведення занять із дитячою книжкою в 1-му класі, зокрема з 6-річними першокласниками. Багато думок, висловлених дослідницею про взаємозв'язок читання і мовлення, актуальні й сьогодні.

Значну увагу розвитку методики читання приділено у працях відомої ученої, членкині АПН України О. Савченко [12]. Чимало актуальних питань і проблем, пов'язаних із модернізацією шкільної освіти, висвітлено у першій в Україні “Методиці читання у початковій школі” [12], у книгах, редактованих О. Савченко (наприклад, “Навчання і виховання учнів 1 класу”, “Навчання і виховання учнів 2 класу” тощо), та фаховій періодиці. Варто виділити працю О. Я. Савченко “Від людини освіченої – до людини культури: Ціннісні орієнтації загальноосвітньої підготовки учнів” [207], що допомогла педагогам у визначенні напрямів літературної освіти в умовах оновлення національної школи.

Важливим для нашого дослідження є наукові праці М. Наумчук, у яких значну увагу приділено взаємозв'язку уроків класного і позакласного читання як засобу формування читацької самостійності учнів початкової школи. Варто виокремити серію методичних розробок із позакласного читання у 1–3-х класах, підготовлених М. Наумчук, де подано календарні плани, конспекти уроків та методичні рекомендації до них [8].

Науменко В. – відомий фахівець із проблем методики навчання читання у початкових класах, літературного розвитку учнів. Науковиця розробила книги з літературного читання “Перлинка”, призначені для доповнення

уроків навчальним змістом відповідно до програми, організації самостійної читацької діяльності учнів на уроках, забезпечення диференціації навчання. Отже, доробок В.Науменко є вагомим внеском у розвиток методики літературного читання [7].

Крім того, теоретичну базу наших подальших досліджень збагатили положення, висвітлені в окремих публікаціях Г. Ткачук, Л. Іванової, Г. Підлужної. Так, Г. Ткачук, окреслюючи основні вимоги до позакласного читання, пропонує вчителям конспекти окремих уроків у 1–2 класах і методичні рекомендації до них [14]. Л. Іванова звертається до проблем збагачення змісту читацьких умінь і формування окремих аспектів читацької самостійності [5]. Г. Підлужна значну увагу приділяє актуальним проблемам роботи з дитячою книжкою в початковій школі [10].

Вагоме місце у розвитку методики літературного читання належить О. Вашуленко, науковому співробітнику відділу початкової освіти імені О. Я. Савченка Інституту педагогіки НАПН України. Вона є авторкою понад 210 наукових публікацій. Серед них: підручники з навчання грамоти і літературного читання для початкової школи, навчальні й методичні посібники для учнів і вчителів початкових класів, методичні рекомендації, розділи до монографій, статті у фахових виданнях [12].

Отже, огляд науково-методичної літератури дає змогу визначити основні напрями літературної освіти здобувачів початкової освіти, установити вимоги до умінь і навичок учнів початкових класів щодо роботи з книжкою. Зазначимо, що на кожному етапі розвитку методики читання можна констатувати той факт, що педагоги, громадські діячі, власне, представники свідомої української інтелігенції не були байдужими до освіти свого народу й розуміли важливість навчання в Україні українською мовою, створюючи підручники, близькі та доступні українській дитині.

1. *Вашуленко О.* Читацька компетентність молодших школярів: теоретичний аспект. Початкова школа. 2011. № 1. С. 48–50.

2. Державний стандарт початкової освіти. Київ, 2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 05.09.2024).

3. Закон України “Про освіту”: від 05.09.2017, № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 23.09.24).

4. Іван Франко в школі : зб. наук.-метод. праць / ред. кол.: М. Гуняк (гол. ред.), Л. Гулевич, О. Баган та ін. Дрогобич : Коло, 2003. Вип. 1. 260 с.

5. *Іванова Л.* Літературознавча компетентність молодшого школяра. Початкова освіта. 2005. № 38. С. 2, 3.

6. *Мешко Г. М., Мешко О. І., Янкович О. І.* Короткий виклад курсу “Історія української школи і педагогіки” : навч.-метод. посібник. Тернопіль, 1999. 95 с.
7. *Науменко В. О.* Художній твір як мистецтво слова. Учитель початкової школи. 2014. № 4. С. 8–12.
8. *Наумчук В. І., Наумчук М. М.* Урок рідної мови в початкових класах (сучасна методика і технологія навчання). 2-ге вид. Тернопіль : Астон, 2017. 390 с.
9. *Огієнко І.* Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу. Репринтне відтворення видання 1918 року. Київ : Абрис, 1991. 272 с.
10. *Підлужна Г.* Становлення методики читання в українській школі (XIX – поч. XX століття). Початкова школа. 2012. № 5. С. 64–67.
11. *Подановська Г. В.* Формування комунікативної компетентності молодших школярів на основі взаємозв’язку уроків літературного читання та роботи з дитячою книжкою : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2021. 290 с.
12. *Савченко О. Я.* Методика читання у початкових класах : посібник для вчителя. Київ : Освіта, 2007. 334 с.
13. *Сухомлинський В. О.* Чиста криниця: казки, оповідання, етюди : для сімейного читання / упоряд. О. В. Сухомлинська. Київ : Веселка, 1993. 287 с.
14. *Ткачук Г. П.* Дитяча книжка і проблеми становлення читацької самостійності у молодших школярів : зб. наук. праць Кам’янець-Подільського держ. ун-ту. Серія педагогічна. Кам’янець-Подільський : ФОП Сисин О. В., 2007. Вип. 13. С. 66–70.
15. *Ушинський К. Д.* Людина як предмет виховання. Твори : у 6 т. Т. 4. Київ : Рад. школа, 1952. 518 с.

References

1. Vashulenko, O. (2011). Chitatska kompetentnist molodshih shkolyariv: teoretichniy aspekt. [Reading competence of junior high school students: theoretical aspect]. *Pochatkova shkola – Elementary School*, 1, 48–50 [in Ukrainian].
2. Derzhavnyi standart pochatkovoї osvity. (2018). Kyiv [State standard of primary education]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
3. Zakon Ukrainy “Pro osvitu”: vid 05.09.2017, № 2145-VIII. [Law of Ukraine “On Education”]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [in Ukrainian].

4. *Ivan Franko v shkoli* : zb. nauk.-metod. prats. (2003) / red. kol.: M. Huniak (hol. red.), L. Hulevych, O. Bahan ta in. Drohobych : Kolo, 1.
5. Ivanova, L. (2005). Literaturoznavcha kompetentnist molodshoho shkoliara. [Literary competence of a junior high school student]. *Pochatkova osvita*, 38, 2, 3 [in Ukrainian].
6. Meshko, H. M., Meshko, O. I., Yankovych, O. I. (1999). Korotkyi vyklad kursu "Istoriia ukrainskoi shkoly i pedahohiky" [Brief summary of the course "History of Ukrainian school and pedagogy"]: navch.-metod. pos. Ternopil [in Ukrainian].
7. Naumenko, V. O. (2014). Khudozhnii tvir yak mystetstvo slova. [A work of art as an art of words]. *Uchytel pochatkovoï shkoly*, 8–12 [in Ukrainian].
8. Naumchuk, V. I. & Naumchuk, M. M. (2017). Urok ridnoi movy v pochatkovykh klasakh (suchasna metodyka i tekhnolohiia navchannia). [Native language lesson in primary grades (modern teaching methods and technology)]. Vydannia druhe. Ternopil : Aston [in Ukrainian].
9. Ohienko, I. (1991). Ukrainska kultura. Korotka istoriia kulturnoho zhyttia ukrainskoho narodu. Repryntne vidtvorennia vydannia 1918 roku. [Ukrainian culture. A brief history of the cultural life of the Ukrainian people. Reprint reproduction of the 1918 edition]. Kyiv : Abrys [in Ukrainian].
10. Pidluzhna, H. (2012). Stanovlennia metodyky chytannia v ukrainskii shkoli (XIX – poch. XX stolittia). [Development of reading methods in Ukrainian school (19th – early 20th centuries)]. *Pochatkova shkola*, 64–67 [in Ukrainian].
11. Podanovska, G. V. (2021). Formuvannya komunikativnoi kompetentnosti molodshih shkolyariv na osnovi vzaemozv'yazku urokiv i literaturnoho chitannia ta roboti z dityachoyu knizhkoyu. [Formation of communicative competence of junior high school students based on the relationship between literary reading lessons and work with a children's book] : *dis. ... kand. ped. nauk : 13.00.02. Ternopilskiy nats. ped. un-t im. V. Gnatyuka, Ternopil* [in Ukrainian].
12. Savchenko, O. Ya. (2007). Metodyka chytannia u pochatkovykh klasakh : pos. dlia vchytelia. [Methodology of reading in primary grades]. Kyiv : Osvita [in Ukrainian].
13. Sukhomlynyskyi, V. O. (1993). Chysta krynytsia: kazky, opovidannia, etiudy : dlia simeinoho chytannia. [Pure well: fairy tales, stories, sketches: for family reading] / uporiad. O. V. Sukhomlynyska. Kyiv : Veselka [in Ukrainian].
14. Tkachuk, H. P. (2007). Dytiacha knyzhka i problemy stanovlennia chytatskoi samostiinosti u molodshykh shkolyariv. [A children's book and problems of developing reading independence in younger schoolchildren] : *zb. nauk. prats Kamianets-Podilskoho derzh. un-tu. Seriia pedahohichna. Kamianets-Podilskiy* : FOP Sysyn O. V., 13, 66–70 [in Ukrainian].

15. Ushynskiy, K. D. (1952). *Liudyna yak predmet vykhovannia*. [Man as a subject of education]. *Tvory : u 6 t.* Kyiv : Rad. shk., 4 [in Ukrainian].

Стаття: надійшла до редколегії 25.09.2024

доопрацьована 25.10.2024

прийнята до друку 04.11.2024

ESTABLISHMENT OF METHODS OF FORMING A COMMUNICATIVELY COMPETENT READER IN THE RESEARCH OF UKRAINIAN SCIENTISTS

Halyna Podanovska

*Ivan Franko National University of Lviv,
Tuhan-Baranovskoho Str., 7, Lviv, Ukraine, UA-79005
halyna.podanovska@lnu.edu.ua*

The article outlines the prerequisites for the emergence of the methodology for teaching reading and the formation of speech abilities and skills; the contribution of Ukrainian scientists, teachers, writers and public figures to the development of reading methods is revealed. Special attention is paid to the importance of historical and methodical research for updating modern literary education at school.

The formation of the methodology of teaching reading in primary grades began with the appearance of the first textbooks for reading in the mid-19th century and lasted until the early 20th century. The textbooks of that period not only contributed to the development of students' speech skills, but also formed their interest in independent reading and fostered a love of literature. Since then, the reading methodology has been evolving as a separate branch of pedagogical science, constantly improving in line with the needs of society.

The period of the 20th century, when extracurricular reading lessons became the main form of guiding children's independent reading, is highlighted in particular. During this period, new approaches to the formation of reading interests were developed, attention was focused on the need to increase motivation to read through the involvement of children in literary works that were close to their age characteristics and interests.

By the mid-20th century, the efforts of many generations of scientists and teachers had formed the main approaches to educating schoolchildren-readers. They assumed that the reading and analysis of highly artistic works, which reflect the current problems of our time and express the worldview position of the author, is an important element of the spiritual development of students. Independent reading of primary school children requires adult guidance, as spontaneous reading can have a negative effect on the child.

Keywords: reading methodology, Ukrainian school, communicatively competent reader, fiction, reading interests, scientists, teachers, writers, public figures.